

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR-4101-10-01/2013

P/13/119

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/13/119 – Zarządzanie należnościami finansowymi w agencjach rolnych.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontrolerzy

1. Krystyna Knop, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 86992 z dnia 9 lipca 2013 r.
2. Waldemar Zimoch, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr 86964 z dnia 15 maja 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-4)

Jednostka kontrolowana

Agencja Nieruchomości Rolnych (dalej: ANR) – Oddział Terenowy we Wrocławiu, ul. Mińska 60, 54-610 Wrocław.

Kierownik jednostki kontrolowanej

Wojciech Kuźmiński – Prezes ANR od 23 stycznia do 16 września 2008 r.
Tomasz Nawrocki – Prezes ANR od 10 października 2008 r. do 5 grudnia 2011 r.
Sławomir Pietrzak – Prezes ANR od 5 grudnia 2011 r. do 15 lutego 2012 r.
Leszek Świętochowski – Prezes ANR od 15 lutego 2012 r. i nadal.

(dowód: akta kontroli str. 7-8)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ pomimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność ANR na obszarze funkcjonowania Oddziału Terenowego we Wrocławiu (dalej: Oddział)² w zakresie zarządzania należnościami finansowymi związanymi z funkcjonowaniem Oddziału i realizacją zadań związanych z gospodarowaniem mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (dalej: Zasoób WRSP) w latach 2008-2012 i w I półroczu 2013 r.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Podstawą pozytywnej oceny ogólnej były oceny cząstkowe oraz charakter ustaleń stwierdzonych w badanym obszarze: [1] Oddział był merytorycznie i organizacyjnie przygotowany do zarządzania należnościami finansowymi; [2] w sposób prawidłowy podejmowane były działania związane z zapobieganiem powstawaniu zaległych należności, w tym stosowaniem zabezpieczeń oraz windykacją należności; [3] zgodnie z obowiązującym prawem i wewnętrznymi uregulowaniami udzielano ulg w spłacie należności; [4] w sposób prawidłowy ewidencjonowano w księgach rachunkowych operacje finansowe związane z należnościami; [5] rzetelnie sporządzano sprawozdania finansowe dotyczące należności.

Stwierdzona w trakcie kontroli nieprawidłowość dotyczyła przypadków nieterminowego, bo niezgodnego z wytycznymi Prezesa ANR, kierowania do dłużników Oddziału pierwszych wezwań do zapłaty w ramach działań przedwindykacyjnych.

Ponadto NIK wnosi uwagi dotyczące: [1] 2 przypadków obradowania komisji ds. rozpatrywania wniosków dzierżawców w sprawie obniżenia czynszu dzierżawnego (w trybie art. 700 k.c.) w niepełnym składzie osobowym; [2] nie stosowania w każdym przypadku druków zalecanych przez Prezesa ANR przy udzielaniu ulg w spłacie należności.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Od 20 marca 2008 r. Dyrektorem Oddziału jest Andrzej Jamrozik.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Zapobieganie powstawaniu zaległych należności

Opis stanu
faktycznego

W ramach Oddziału zadaniami z zakresu gospodarki i rozliczeń finansowych, zapobiegania powstawaniu zaległych należności finansowych, ich windykacji i restrukturyzacji, zajmowały się Sekcje: Finansowo-Księgowa (dalej: Sekcja FK) i Windykacji Należności (dalej: Sekcja WIN)³.

Do zadań Sekcji FK należało w szczególności ewidencjonowanie umów dzierżawy i sprzedaży w Systemie Windykacji Należności (dalej: WN), ewidencjonowanie i bieżące rozliczanie wpłat z tytułu sprzedaży mienia Zasobu WRSP, opłat z tytułu trwałego zarządu, użytkowania wieczystego, czynszu dzierżawnego i bezumownego użytkowania mienia Zasobu WRSP, a także wystawianie zawiadomień i pierwszego wezwania do zapłaty.

Do zadań Sekcji WIN należało m.in. opiniowanie wiarygodności finansowej kontrahentów, ocena wiarygodności i sprawdzanie prawidłowości składanych zabezpieczeń umów sprzedaży i dzierżawy, ewidencja, przechowywanie i kontrola wartości zabezpieczeń w czasie trwania umów, obsługa wniosków o udzielenie ulg w płatnościach, zarządzanie należnościami ANR i prowadzenie ich monitoringu, podejmowanie działań w zakresie dochodzenia należności, wszczynanie postępowań egzekucyjnych, kierowanie wniosków egzekucyjnych, przygotowywanie projektów ugód i porozumień dotyczących spłaty należności, sporządzanie sprawozdań w zakresie windykacji, udzielonych umorzeń i ulg w spłacie należności. Zakresy czynności piętnastu pracowników Sekcji WIN uwzględniały wykonywanie zadań w zakresie windykacji należności.

(dowód: akta kontroli str. 19-124 - wyciągi z regulaminów organizacyjnych, str. 125-199 - wybrane zakresy czynności pracowników Sekcji WIN Oddziału)

Działania w zakresie zapobiegania powstawaniu zaległych należności prowadzone były w Oddziale w oparciu o wytyczne Prezesa ANR w sprawie zabezpieczania należności ANR z tytułu umów dzierżawy lub sprzedaży nieruchomości Zasobu WRSP⁴. Wytyczne przewidywały stosowanie zabezpieczeń w postaci m.in.: hipoteki, weksla własnego in blanco, poręczenia wekslowego, przewłaszczenia na zabezpieczenie, gwarancji bankowej, przelewu wierzytelności, kaucji. Określały również dokumentację niezbędną dla poszczególnych form zabezpieczenia, a także zobowiązanie dla Oddziału do dochowania należytej staranności w prawidłowym oszacowaniu zabezpieczeń i skompletowaniu dokumentacji. W ramach tych wytycznych Dyrektor Oddziału zobowiązany został również do powołania komisji zajmującej się m.in. przyjmowaniem i opiniowaniem zabezpieczeń. Prezes ANR zalecił również, aby zabezpieczenia należności były ustanawiane przed zawarciem umowy dzierżawy i sprzedaży oraz wskazał sposób postępowania w zakresie dochodzenia należności podczas realizacji umowy.

(dowód: akta kontroli str. 200-317 - wytyczne Prezesa ANR, str. 318-372 - Instrukcja windykacji należności, str. 373-461 - Zasady dochodzenia należności ANR, str. 462-526 - Zarządzenia Dyrektora Oddziału w sprawie powołania Komisji ds. oceny przyjmowanych zabezpieczeń)

Realizując obowiązki nałożone przywołanymi wyżej wytycznymi, Dyrektor Oddziału m.in. powołał komisję do spraw oceny przyjmowanych zabezpieczeń zapłaty należności ANR w celu zapewnienia prawidłowego zabezpieczenia płatności w zawieranych umowach dzierżawy i sprzedaży nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 462-481 - Zarządzenia nr 8/08 z 12 maja 2008 r. Dyrektora Oddziału, str. 482-526 - Zarządzenie nr 15/09 z 5 maja 2009 r. i nr 13/2013 z 1 marca 2013 r. Dyrektora Oddziału, zarządzenia nr 16/2009, 13/2011 i 15/2013 z 5 maja 2009 r., 21 lipca 2011 r. i 1 marca 2013 r. Dyrektora Oddziału w sprawie ustalenia składu Komisji ds. oceny przyjmowanych zabezpieczeń zapłaty należności ANR)

W zakresie stosowania przez Oddział zabezpieczeń analizą objęto 10 przypadków największych zaległych należności, wynoszących na dzień 31 grudnia 2012 r. w sumie

³ Według stanu od 2008 r. do czasu kontroli - ustalony na podstawie kolejno obowiązujących regulaminów organizacyjnych, wprowadzonych zarządzeniami Dyrektora Oddziału nr: 21/2008, 23/2009, 12/2010, 7/2011 i 32/2012 odpowiednio z dnia: 30.10.2008 r., 6.07.2009 r., 22.09.2010 r., 26.05.2011 r. i 14.12.2012 r.

⁴ Wytyczne stanowiły załączniki do kolejno obowiązujących zarządzeń (ze zmianami) Prezesa ANR nr: 33/09, 41/09, 20/11 24/11, 25/12 i 07/13 odpowiednio z dnia: 4.09.2009 r., 8.12.2009 r., 7.06.2011 r., 25.07.2011 r., 17.10.2012 r. i 16.01.2013 r.

6.459.540,07 zł⁵. W wyniku tej analizy ustalono, iż Oddział stosował zabezpieczenia wskazane w przywołanych wytycznych Prezesa ARiMR, tj.:

- ✓ w 4 umowach sprzedaży⁶ (na raty) majątku ołodzierzawnego oraz nieruchomości rolnych – zabezpieczenia dokonano w formie hipoteki zwykłej lub kaucyjnej (w formie przewłaszczenia ruchomości – w 2 przypadkach, w postaci weksli in blanco – w 3 przypadkach),
- ✓ w 3 umowach dzierżawy⁷ łącznie zastosowano: 5 weksli in blanco, umowę przewłaszczenia, hipotekę kaucyjną oraz weksle poręczone,
- ✓ w 3 przypadkach bezumownego użytkowania nieruchomości, zabezpieczeniem była hipoteka umowna i 2 weksle in blanco (w przypadku 2 umów).

(dowód: akta kontroli str. 691-740, 808, 823 - Zestawienie objętych badaniem 10 przypadków: umów dzierżawy sprzedaży i bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych str. 741-807 - przykładowe zabezpieczenia umów dzierżawy i sprzedaży)

Oddział nie prowadził zbiorczej ewidencji uruchamianych zabezpieczeń w przypadku nieregulowania należności przez dłużników. Rodzaj zabezpieczenia i jego ewentualne uruchomienie na poczet zaległości, ewidencjonowano w systemie informatycznym przy poszczególnych umowach z kontrahentami.

(dowód: akta kontroli str. 669-674 – wyciąg z Instrukcji WIN, str. 741-807 - przykładowe zabezpieczenia umów dzierżawy i sprzedaży, str. 2215-2275 - sprawozdanie W2 za lata 2008-2013 (I półrocze))

Jan Teuerle, Kierownik Sekcji WIN podał, iż zabezpieczenia są uruchamiane zgodnie z wytycznymi zawartymi w zarządzeniu Prezesa ANR. Po bezskutecznym wezwaniu dłużnika do zapłaty Oddział uruchamia zabezpieczenia w postaci blokady środków na rachunkach bankowych, dokonuje rozliczenia należności złożoną kaucją w postaci środków pieniężnych, wzywa poręczycieli do uregulowania zadłużenia, informuje dłużnika i poręczycieli o wypełnieniu weksli i wzywa do ich wykupu. W przypadku zabezpieczeń w postaci składników majątkowych Oddział, po bezskutecznych wezwaniach do zapłaty, kieruje sprawy do Sądu, za pośrednictwem radców prawnych Oddziału, w celu uzyskania tytułu wykonawczego, a następnie wszczyna postępowanie egzekucyjne za pośrednictwem komornika.

(dowód: akta kontroli str. 126-130 - zakres obowiązków kierownika Sekcji WIN, str. 2308-2321 - wyjaśnienia kierownika Sekcji WIN, str. 2317-2321 przykładowe pisma dotyczące korzystania przez Oddział z zabezpieczeń spłaty należności w procesie windykacji)

Dodatkowo Oddział wykorzystywał wytyczne Prezesa ANR z dnia 22 marca 2011 r.⁸ w sprawie stosowania przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowych przesłanek odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia należności ANR oraz trybu postępowania w tych sprawach⁹.

(dowód: akta kontroli str. 318-372 wytyczne Prezesa ANR z 15 września 2003 r., str. 543-570 - wytyczne Prezesa ANR z dnia 22 marca 2011 r.)

W badanym okresie w celu zapobiegania powstawania należności wymagalnych powoływane były, na podstawie zarządzeń Dyrektora Oddziału, komisje opiniujące m.in. wnioski o obniżenie, umorzenie lub przesunięcie terminów płatności czynszów dzierżawnych oraz rat z tytułu sprzedaży mienia, a także proponowane przez kontrahentów zabezpieczenia płatności należności wynikających z zawieranych umów sprzedaży i dzierżawy nieruchomości Zasobu WRSP. Dyrektor Oddziału zastrzegł dla siebie ostateczne podejmowanie decyzji w powyższym zakresie na podstawie protokołów z posiedzeń wyżej wskazanej komisji.

(dowód: akta kontroli str. 586-590, 637-667 zarządzenia Dyrektora Oddziału w sprawie powoływania składu Komisji opiniujących wnioski w sprawie stosowania odraczania, rozkładania na raty lub umarzania należności ANR, str. 2454-2457, 2479-2481, 2490-2492, 2575-2577, 2676-2680, 2752-2756 - przykładowe wybrane protokoły z posiedzeń Komisji)

⁵ W tym: 4 umowy sprzedaży zawarte w latach 1995-2009, 3 umowy dzierżawy zawarte w latach 2002-2009 oraz 3 przypadki bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych (po wygaśnięciu 3 umów dzierżawy z lat 1994-1996) – wyniki badania tych spraw opisane zostały również w punkcie III.2 niniejszego wystąpienia.

⁶ W 4 z tych umów występowało podwójne lub potrójne zabezpieczenie. I tak: przypadek 1 - hipoteka na nieruchomościach, przewłaszczenie ruchomości, weksle in blanco; przypadek 2 - hipoteka umowna i kaucyjna, weksle in blanco; przypadek 3 - hipoteka kaucyjna, przewłaszczenie ruchomości (traktor); przypadek 4 - hipoteka i weksle in blanco.

⁷ W umowach tych występowały następujące zabezpieczenia: przypadek 1 - 3 szt. weksli własnych in blanco, przypadek 2 - umowa przewłaszczenia kombajnu, weksle poręczone, przypadek 3 - 2 szt. weksli in blanco, hipoteka kaucyjna.

⁸ Wcześniej obowiązywały wytyczne z dnia 15.09.2003 r.

⁹ Dz. U. Nr 210, poz. 1619 ze zm.

Oddział prowadził informatyczny system Windykacja Należności (dalej: WN), który zapewniał bieżące monitorowanie należności. Zakres jego działania obejmował m.in. obsługę umów z kontrahentami (ewidencja kontrahentów i umów z nimi zawieranych, wysyłanie zawiadomień o płatności, fakturowanie), rozliczanie zawartych umów (np. rozliczenia wpłat, ewidencja wniosków, decyzji, pozwów, nakazów oraz porozumień z kontrahentami), obsługę dokumentów i księgową (w ścisłym związku z systemem finansowo-księgowym) oraz bieżącą kontrolę stanu rozliczeń, wynikającą z możliwości sporządzania stosownych wydruków i zestawień.

(dowód: akta kontroli str. 669-674 - wyciąg z Instrukcji użytkownika systemu WN, str. 2021-2023 strony programu i zestawienie sald w systemie)

Monitorowanie zadań Oddziału w zakresie zapobiegania powstawianiu zaległych należności potwierdził Jan Teuerle, Kierownik Sekcji WIN. W swoich wyjaśnieniach wskazał, iż proces ten składa się z następujących czynności: gromadzenia informacji o stanie majątkowym kontrahentów ANR, bieżącego monitorowania przez pracowników Sekcji WIN wpłat kontrahentów, wysyłania wezwań do zapłaty po zidentyfikowaniu opóźnień w spłacie należności, współpracy z Sekcją Nadzoru Właścicielskiego (dalej: Sekcja NW) w zakresie kontroli i lustracji u dzierżawców majątku ANR. Nadmieniał przy tym, że dodatkowo, co kwartał, dokonywana jest analiza kontrahentów z zadłużeniem powyżej 100 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 2308-2321 – wyjaśnienia Kierownika Sekcji WIN)

W badanym okresie należności ogółem Oddziału – związane zarówno z funkcjonowaniem Oddziału, jak i realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP – zwiększyły się z 337.977,9 tys. zł na początek 2008 r. do 635.534,7 tys. zł na koniec 2012 r., tj. o 88,0%. Według stanu na dzień 30 czerwca 2013 r. wyniosły one 762.159,7 tys. zł¹⁰. Liczone odrębnie należności Oddziału związane z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem wynosiły 337.976,5 tys. zł na dzień 1 stycznia 2008 r. (99,99% należności ogółem) i 635.524,4 tys. zł na dzień 31 grudnia 2012 r. (99,99% należności ogółem). W badanym okresie największy na przestrzeni roku przyrost należności o 35,7% nastąpił w 2011 r. oraz o 88,0% w 2012 r. Równocześnie zwiększeniu ulegały odpisy aktualizujące, tj. z kwoty 121.004,0 tys. zł na początek 2008 r. do kwoty 178.750,0 tys. zł na koniec 2012 r. (o 47,7%) i do 189.681,0 tys. zł na dzień 30 czerwca 2013 r. (wzrost o 6,1%).

(dowód: akta kontroli str. 675-676 – tabele kontroli nr 1a i b z zestawieniem należności i odpisów aktualizujących - ewidencja z ksiąg rachunkowych)

Ewa Słomińska – Petrović, Główna księgowa Oddziału jako przyczynę wzrostu należności wskazała zwiększoną w analizowanym okresie sprzedaż rzeczową nieruchomości oraz zmniejszającą się wysokość wpłaty wstępnej. Wskazała także, iż w latach 2008-2010 Oddział w sposób trwały rozdysponował 22.194 ha o wartości 533.706,8 tys. zł, a w okresie lat 2011-2012 dokonano sprzedaży 23.810 ha gruntów o wartości 625.134,4 tys. zł, co przy uwzględnieniu wzrastającej wartości sprzedaży oraz malejącego udziału pierwszej wpłaty spowodowało, że w porównywanych okresach Oddział zanotował przyrost należności. Podała również, iż w związku z nowelizacją od dnia 3 grudnia 2011 r. ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, odnośnie opłat dotyczących bezumownego użytkowania nieruchomości i w związku z intensyfikacją podejmowanych przez Oddział działań w tym zakresie, zanotowano przyrost tych należności, które również wpłynęły na wzrost wartości należności ogółem, w szczególności w 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 2322-2326 – wyjaśnienia głównej księgowej)

W należnościach związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP największy wartościowo udział miały należności z tytułu:

- sprzedaży mienia, wynoszące 245.948,8 tys. zł na początek 2008 r. i 485.413,6 tys. zł na koniec 2012 r. (wzrost o 97,4%);
- dzierżawy mienia, wynoszące 86.131,0 tys. zł na początek 2008 r. i 97.640,8 tys. zł na koniec 2012 r. (wzrost o 13,4%).

(dowód: akta kontroli str. 676 - tabela nr 1b Stan należności związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu)

¹⁰ Zwiększenie nastąpiło przede wszystkim w wyniku różnicy pomiędzy wartością z umów sprzedaży zawartych w I półroczu 2013 r. (49.626,5 tys. zł), a kwotą dokonanych wpłat wstępnych (12.027,3 tys. zł).

Udział należności zaległych (obejmujących kwotę główną, odsetki i inne koszty) w należnościach ogółem wynosił 39,7% na początek 2008 r. i 28,1% na koniec 2012 r. Wartość należności zaległych (przeterminowanych) zwiększyła się z 134.208,6 tys. zł na początek 2008 r. do 178.321,0 tys. zł na koniec 2012 r. (wzrost o 32,9%) i do 196.328,6 tys. zł na dzień 30 czerwca 2013 r. (wzrost o 10,1%). W badanym okresie kwota główna należności przeterminowanych wzrosła z 76.665,7 tys. zł na początek 2008 r. do 86.829,7 tys. zł na koniec 2012 r., tj. o 13,3%, natomiast należności z tytułu odsetek i innych kosztów wzrosły odpowiednio z 57.542,9 tys. zł do 91.491,3 tys. zł (o 59,0%).

Kwota umorzonych należności związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP wzrosła z 370,4 tys. zł w 2008 r. do 1.477,6 tys. zł w 2012 r. (wzrost o 298,9%). Według raportów windykacyjnych nW01 Oddziału za 2008 r. i 2012 r. (sporządzanych corocznie w celu m.in. monitorowania należności zaległych), tzw. należności stracone¹¹ uległy zwiększeniu odpowiednio z 39.400,8 tys. zł do 70.469,5 tys. zł (wzrost o 78,9%) i stanowiły odpowiednio 29,4% i 39,5% należności zaległych ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 675, 684, 687i 2815 - tabele kontroli nr 1 a, c, e, h; str. 2276-2299 - Raporty nW01)

Ewa Płomińska-Petrović, Główna księgowa Oddziału stwierdziła, że przyrost tzw. należności straconych jest konsekwencją naliczanych w ujęciu memoriałowym ustawowych odsetek od niespłaconych wierzytelności, których powstanie nastąpiło przed rokiem 2008 i dotyczyło przede wszystkim należności z tytułu sprzedaży majątku okołodzierżawnego oraz zakończonych i wygasłych umów dzierżawy, sięgających lat 1992-1998. Ponadto podała, iż Oddział w celu przerwania biegu przedawnienia wszczynał postępowania, których koszty powodowały dodatkowy przyrost zadłużenia w stosunku do okresów poprzednich. Natomiast w odniesieniu do przyczyn wzrostu wartości umorzeń należności wskazała, iż w 2011 r. dotyczył on przede wszystkim umorzeń z tytułu umów dzierżawy i wynikał z programów pomocowych wdrożonych wskutek strat, które ponieśli rolnicy w wyniku zdarzeń losowych (powódź), natomiast w 2012 r. związany był z umorzeniem należności z tytułu odszkodowania od Gminy Wałbrzych w kwocie 897,5 tys. zł, dokonanym w związku z otrzymaną zgodą Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lipca 2012 r. Jako przyczynę wzrostu wartości należności przeterminowanych Główna księgowa Oddziału wskazała wzrost naliczanych memoriałowo odsetek od niespłaconych w terminie należności.

(dowód: akta kontroli str. 2322-2326 – wyjaśnienia głównej księgowej)

Największy udział w przeterminowanych (zaległych) należnościach Oddziału związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania Zasobem WRSP miały należności z tytułu sprzedaży mienia, które wynosiły 76.731,0 tys. zł na początek 2008 r. i 89.940,5 tys. zł na koniec 2012 r., co stanowiło odpowiednio 22,7% i 14,2% należności Oddziału związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP. Z kolei należności zaległe z tytułu dzierżawy mienia wynosiły 52.634,4 tys. zł w 2008 r. oraz 63.506,2 tys. zł w 2012 r., a ich udział w należnościach Oddziału związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP wynosił odpowiednio 15,6% i 10,0%.

(dowód: akta kontroli str. 676 i 687 - tabele nr 1 b, e)

Analiza struktury wiekowej kwoty głównej należności przeterminowanych wykazała, że najwyższe kwoty dotyczyły należności powstałych w okresie powyżej 24 miesięcy i wynosiły 61.815,1 tys. zł na koniec 2008 r., 67.486,5 tys. zł na koniec 2012 r. i 76.488,3 tys. zł na dzień 30 czerwca 2013 r. Natomiast wartość należności zaległych powstałych w okresie do 6 miesięcy, uległa zmniejszeniu z 12.688,9 tys. zł na koniec 2008 r. do 11.389,8 tys. zł na koniec 2012 r. i do 11.179,3 tys. zł na dzień 30 czerwca 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 685 – tabela kontroli nr 1d)

Badania wykazały, iż przed podpisaniem umów Oddział sprawdzał wiarygodność zabezpieczeń składanych przez kontrahentów, którzy spełniali także wymogi określone w wytycznych Prezesa ANR.

(dowód: akta kontroli str. 741-807 – przykładowa umowa i zabezpieczenia)

W kwestii sposobu dokonywania wyboru oraz sprawdzania wiarygodności kontrahentów zamierzających nabyć lub wydzierżawić nieruchomości z Zasobu WRSP Jan Teuerle, Kierownik Sekcji WIN podał m.in., że w Oddziale powołane zostały komisje ds. oceny

¹¹ Według pisma Prezesa ANR z 15 lipca 2003 r. należności stracone, to należności nie do odzyskania.

zabezpieczeń, które na podstawie wniosku kandydata na dzierżawcę/nabywcę nieruchomości oraz przedłożonych do niego dokumentów, dokonują każdorazowej oceny wiarygodności i wystarczalności proponowanych zabezpieczeń, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie wytycznymi. Wskazał również, iż przyjęcie zabezpieczenia przez ANR poprzedzone jest analizą kondycji finansowej kontrahenta, także pod kątem wywiązywania się z warunków dotychczas zawartych umów oraz możliwości spłaty podjętych zobowiązań finansowych.

(dowód: akta kontroli str. 2308-2321 – wyjaśnienia Kierownika Sekcji WIN)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w zakresie zapobiegania powstawania zaległych należności nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Oddziału w zakresie zapobiegania powstawaniu zaległych należności.

2. Odzyskiwanie zaległych należności

Opis stanu
faktycznego

Jak wskazano w punkcie 1 niniejszego wystąpienia, zadania w zakresie monitorowania i dochodzenia zaległych należności realizowane były w badanym okresie przez Sekcję WIN, która współpracowała w tym zakresie z Sekcją FK. Sekcja WIN współpracowała także z Sekcją Organizacyjno-Prawną (dalej: Sekcja SOP) w zakresie wszczynania postępowań egzekucyjnych, kierowania wniosków egzekucyjnych, przygotowywania projektów ugód i porozumień dotyczących spłaty należności. W celu usprawnienia bieżącego monitoringu i dochodzenia zaległych należności w Oddziale wdrożono informatyczny system WN. Dodatkowo każdy z pracowników Sekcji WIN prowadził (przy pomocy programu Excel) rejestr spraw zawierający numer kontrahenta, jego nazwę, aktualny stan prawny, informacje o kolejnych planowanych i wykonanych czynnościach windykacyjnych, a także informacje o przypisaniu klienta do odpowiedniej grupy wierzytelności (zagrożone, stracone, komornicze, restrukturyzacja).

(dowód: akta kontroli str. 19-38 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 21/2008 z dnia 30.10.2008 r., str. 39-58 - Regulamin Organizacyjny Oddziału z dnia 30.06.2009 r., str. 59-79 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 12/2010 z dnia 22.09.2010 r., str. 80-99 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 7/2011 z dnia 26.05.2011 r., str. 100-124 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 32/2012 z dnia 14.12.2012 r., str. 126-199 - indywidualne zakresy obowiązków, str. 2024-2031 - przykładowe zestawienie spraw w Excel-u pracownika Sekcji WIN)

Badanie rzetelności prowadzenia ewidencji dłużników oraz przeterminowanych należności przeprowadzono na próbie 10 największych zaległych należności, które według stanu na koniec 2012 r. wynosiły łącznie 6.459,5 tys. zł, w tym 5.394,8 tys. zł należności głównej, 91,8 tys. zł kosztów sądowych i egzekucyjnych oraz 972,9 tys. zł odsetki. Należności te dotyczyły: 4 przypadków sprzedaży mienia (w sumie 1.315,9 tys. zł należności), 3 przypadków dzierżawy mienia (w sumie 708,0 tys. zł należności) oraz 3 przypadków bezumownego korzystania z mienia Zasobu WRSP (w sumie 4.435,5 tys. zł należności). Kwota zbadanych przeterminowanych należności stanowiła 3,6% łącznej kwoty (178.321,0 tys. zł) zaległych należności na dzień 31 grudnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 821-848 - zestawienia objętych badaniem 10 przypadków: umów dzierżawy, sprzedaży i bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych - tabele)

Ewidencja księgowa dłużników oraz przeterminowanych należności prowadzona była w Oddziale zgodnie z zarządzeniami Prezesa ANR, w sprawie zasad polityki rachunkowości ANR, oraz dotyczącymi wytycznych w sprawie windykacji należności występujących w latach 2008-2013. W 10 zbadanych przypadkach ustalono, iż Oddział rzetelnie dokumentował działania windykacyjne. Pierwsze czynności przedwindykacyjne, wykonywane przez Sekcję FK, polegały na wysłaniu do klienta informacji przypominającej o terminie zapłaty, a w przypadku braku zapłaty na wysłaniu pierwszego wezwania do zapłaty. W trzech zbadanych przypadkach, dotyczących kontrahentów nr 970, 8436 i 1055 (w sumie 2.561,2 tys. zł należności), pierwsze wezwanie do zapłaty wysłane zostało w grudniu 2000 r. W jednym przypadku, dotyczącym kontrahenta nr 1362, z uwagi na dużą kwotę należności (2.310,5 tys. zł) klient monitorowany był bezpośrednio przez Sekcję WIN. W pozostałych sześciu przypadkach, dotyczących kontrahentów nr 27704, 37466, 40715, 2163, 50405 i 14798, dłużnicy otrzymali pierwsze wezwanie do zapłaty, wystawione przez Sekcję FK, w okresie od 8 do 71 dni po upływie wyznaczonego terminu płatności.

(dowód: akta kontroli str. 808 - zestawienie objętych badaniem 10 przypadków: umów dzierżawy, sprzedaży i bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych, str. 809-820 - wezwania do zapłaty, str. 849-1031 - zestawienia księgowe za okres 2008-2013 dotyczące historii transakcji wybranych dłużników do badania)

W analizowanych sprawach na etapie windykacji Oddział wykorzystał wszystkie dostępne sposoby dochodzenia zaległych należności, tj. np.: wezwanie do zapłaty, upomnienie, ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty należności, podpisanie umowy o zmianie terminu płatności, porozumienie ustalające zasady spłaty zaległych zobowiązań, oświadczenie o uznaniu długu (w których dłużnik potwierdzał, iż znany mu jest stan zobowiązań wobec Oddziału), sądowe postępowanie egzekucyjne, postępowanie komornicze. W okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2013 r. odzyskano od 5 kontrahentów należności na kwotę 243.833,83 zł, które stanowiły 3,8% całości zadłużenia (według stanu na koniec 2012 r.) w 10 analizowanych sprawach. Na dzień 30 czerwca 2013 r. w żadnym z analizowanych przypadków dłużnicy nie uregulowali należności w całości. Nie stwierdzono wśród badanych przypadków przedawnienia roszczeń na skutek zaniedbań ze strony Oddziału w dochodzeniu zaległych należności.

(dowód: akta kontroli str. 821-824 - zestawienie objętych badaniem 10 przypadków: umów dzierżawy, sprzedaży i bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych)

W 2012 r. Oddział odzyskał zaległe należności na łączną kwotę 12.874,3 tys. zł, w tym z tytułu:

- ✓ sprzedaży mienia w kwocie 5.467,6 tys. zł od 156 kontrahentów,
- ✓ dzierżawy mienia w kwocie 6.411,0 tys. zł od 1.010 kontrahentów,
- ✓ przekazania mienia w zarząd i użytkowanie wieczyste w kwocie 315,6 tys. zł od 79 kontrahentów,
- ✓ bezumownego korzystania z mienia w kwocie 678,8 tys. zł od 88 kontrahentów.

Kwota zaległych należności odzyskana w 2012 r. była o 114.793,6 tys. zł niższa od odzyskanej w 2008 r., przy czym w 2012 r. odzyskano od 1.334 kontrahentów średnio po 9,65 tys. zł, natomiast w 2008 r. odzyskano od 2.208 kontrahentów średnio po 6,32 tys. zł. W badanym okresie najwyższe zaległe należności, tj. kwotę 16.666,7 tys. zł Oddział odzyskał w 2010 r. Łącznie w latach 2008-2012 odzyskano 68.419,9 tys. zł zaległych należności, w tym: 33.020,4 tys. zł z tytułu sprzedaży mienia, 32.567,2 tys. zł z tytułu dzierżawy mienia. W I półroczu 2013 r. odzyskano natomiast 7.141,7 tys. zł przeterminowanych należności, w tym 2.359,5 tys. zł dotyczyło sprzedaży mienia, a 4.121,0 tys. zł dzierżawy mienia.

W analizowanym okresie wskaźnik windykacji¹² zaległych należności ogółem ukształtował się następująco: 10,39% w 2008 r., 10,22% w 2009 r., 10,45% w 2010 r., 6,36% w 2011 r., 7,6% w 2012 r. i 4,0% w I półroczu 2013 r. Analogiczny wskaźnik zaległych należności z tytułu sprzedaży mienia wyniósł od 5,17% w 2008 r. do 12,42% w 2011 r., natomiast wskaźnik zaległych należności z tytułu dzierżawy mienia wyniósł od 8,16% w 2008 r. do 15,55% w 2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 675 - tabela kontroli nr 1a, str. 676 - tabela kontroli nr 1b, str. 684 - tabela kontroli 1c, str. 687 - tabela kontroli 1e, str. 688 - tabela kontroli 1f)

Ustalono
nieprawidłowości

Analiza próby 10 największych zaległych należności wykazała, iż w 4 przypadkach kontrahentów o numerach 27704, 37466, 40715 i 50405 pierwsze wezwania do zapłaty w ramach czynności przedwindykacyjnych (tzw. upominawczych) wystosowane zostały od 38 do 71 dni po upływie określonego w umowie terminu wpłaty. Było to niezgodne z wytycznymi Prezesa ANR z dnia 15 lipca 2003 r., gdzie określono, iż taką czynność należało podjąć niezwłocznie po upływie 14 dni od terminu wskazanego w umowie. Na powyższą okoliczność Ewa Słomińska-Petrović, Główna księgowa Oddziału stwierdziła, iż wysyłanie wezwań do zapłaty nie może świadczyć o zaniechaniu działania przedwindykacyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 808 - zestawienie objętych badaniem 10 przypadków: umów dzierżawy, sprzedaży i bezumownego korzystania z nieruchomości rolnych, str. 809-820 - wezwania do zapłaty, zarządzenia Prezesa)

¹² Procentowy wskaźnik kwoty odzyskanych należności przeterminowanych (zaległych) do kwoty należności przeterminowanych (zaległych) na początek danego okresu.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzenia nieprawidłowości działalność Oddziału w zakresie odzyskiwania zaległych należności. Na taką ocenę wpływ miała nieprawidłowość polegająca na stwierdzeniu przypadków nieterminowego kierowania do dłużników Oddziału pierwszych wezwań do zapłaty w ramach działań przedwindykacyjnych.

3. Stosowanie ulg w spłacie należności

3.1. Zasady, tryb i warunki udzielania ulg w postaci odraczania terminów, rozłożenia na raty, czy umorzenia należności ANR, określone zostały w wytycznych Prezesa ANR z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie stosowania przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowych przesłanek odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia należności ANR oraz trybu postępowania w tych sprawach¹³ (dalej wytyczne z 22 marca 2011 r.). Wcześniej, tj. od 15 września 2003 r., obowiązywały wytyczne Prezesa ANR w sprawie zasad stosowania odraczania, rozkładania na raty lub umorzenia należności ANR oraz trybu postępowania w tych sprawach, określające jednolite zasady postępowania przy wykonywaniu postanowień rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z 1 sierpnia 2003 r. w sprawie szczegółowych przesłanek odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia należności ANR oraz trybu postępowania w tych sprawach¹⁴ (dalej wytyczne z 15 września 2003 r.). Natomiast obniżenia należności z tytułu czynszu dzierżawnego na podstawie art. 700 k.c.¹⁵ dokonywane było w badanym okresie przez Oddział na podstawie:

- a) „Programu pomocy dla rodzin rolniczych, w których gospodarstwach rolnych powstały szkody spowodowane przez suszę lub huragan w 2008 r.”, ustanowionego uchwałą Nr 169/2008 Rady Ministrów z 26 sierpnia 2008 r. (dalej: program pomocy w 2008 r.)¹⁶,
- b) wytycznych Prezesa ANR z 4 grudnia 2008 r.¹⁷,
- c) zarządzenia Prezesa ANR Nr 11/2008 r. z 31 stycznia 2008 r. - pkt 14.4 „obniżanie czynszu dzierżawnego na podstawie art. 700 k.c.” (dalej: zarządzenie Prezesa nr 11/2008),
- d) rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1857/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i art. 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy publicznej w ramach zasady de minimis dla sektora rolnego i rybołówstwa¹⁸ (dalej: rozporządzenie KE Nr 1857/2006),
- e) zarządzenia Prezesa ANR Nr 35/2009 r. z 28 września 2009 r., pkt 10.4 „obniżanie czynszu dzierżawnego na podstawie art. 700 k.c.”, (dalej: zarządzenie Prezesa nr 35/2009),
- f) „Programu pomocy dla rodzin rolniczych, w których gospodarstwach rolnych (...) powstały szkody spowodowane przez powódź w 2009 r.”, ustanowionego uchwałą Nr 137/2009 Rady Ministrów z 11 sierpnia 2009 r. (dalej: Program pomocy w 2009 r.),
- g) „Programu pomocy dla rodzin rolniczych, w których gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane przez powódź, obsunięcie się ziemi lub huragan w 2010 r.”, ustanowionej uchwałą Rady Ministrów z dnia 1 czerwca 2010 r. (dalej: Program pomocy w 2010 r.),
- h) „Programu pomocy dla rodzin rolniczych, w których gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane wystąpieniem w 2011 r. huraganów, deszczu nawalnego lub przymrozków wiosennych”, ustanowionej uchwałą Rady Ministrów nr 133/2011 z dnia 26 lipca 2011 r.¹⁹ (dalej: Program pomocy w 2011 r.),
- i) „Programu pomocy dla rolników, w których gospodarstwach rolnych powstały szkody spowodowane wystąpieniem w okresie zimowym 2011/2012 ujemnych skutków przezimowania”, ustanowionej uchwałą Rady Ministrów nr 43/2012 z dnia 3 kwietnia 2012 r.²⁰ (dalej: Program pomocy w 2012 r.).

¹³ Dz. U. Nr 210, poz. 1619 ze zm., zwane dalej rozporządzeniem z 19.11.2009 r.

¹⁴ Dz. U. Nr 140, poz. 1349 ze zm., zwane dalej rozporządzeniem z 1.08.2003 r.

¹⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16 poz. 93 ze zm.).

¹⁶ Program opublikowany w Dz. U. z 2008 r. Nr 173, poz. 1070.

¹⁷ Znak ZGZ-nz-4201-118- 24/4139/08/PJ.

¹⁸ Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006 r.

¹⁹ Program opublikowany w Dz. U. z 2011 r. Nr 167, poz. 996.

²⁰ Program opublikowany w Dz. U. z 2011 r. Nr 167, poz. 996.

(dowód: akta kontroli str. 527-542, 543-570 wytyczne Prezesa ANR z 15 września 2003 r., i 22 marca 2011 r., str. 571-573 - pismo Prezesa ANR z 4 grudnia 2008 r. w sprawie realizacji uchwały RM z 26 sierpnia 2008 r., str. 574 - wyciąg z zarządzenia nr 11/08 Prezesa ANR z 31 stycznia 2008 r., str. 592-593 - wyciąg z zarządzenia Prezesa ANR nr 35/09 z października 2009 r., str. 594-606, 607-636 - uchwały Rady Ministrów wraz z Programami Pomocy dla rodzin rolniczych na lata 2008-2012 i pismami Prezesa ANR z czerwca 2010 r.)

3.2. W badanym okresie Oddział udzielił ulg w spłacie należności ANR w sumie dla 1.666 kontrahentów na kwotę 65.613,7 tys. zł, w tym z tytułu:

- ✓ sprzedaży mienia Zasobu Oddziału dla 263 kontrahentów (15,8%) na kwotę 12.670,2 tys. zł (19,3%),
- ✓ dzierżawy mienia dla 1.284 dzierżawców (77,1%) na kwotę 24.164,5 tys. zł (36,8%),
- ✓ przekazania mienia w zarząd i użytkowanie wieczyste dla 22 zarządców (1,3%) na kwotę 1.239,7 tys. zł (1,9%),
- ✓ bezumownego korzystania mienia dla 86 dzierżawców (5,2%) na kwotę 802,4 tys. zł (1,2%),
- ✓ odszkodowań na kwotę 26.736,9 tys. zł (40,8%), związanych z nieodpłatnie przekazanymi na cele społeczne gruntami na rzecz 11 jednostek samorządu terytorialnego, które nie zagospodarowały ich zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem (0,6%).

W badanym okresie największą kwotę ulg, tj. 31.255,5 tys. zł (47,6%) dla 232 kontrahentów (13,9%), Oddział przyznał w 2010 r., natomiast najmniejszą kwotę ulg, tj. 5.256,5 tys. zł (8,0%) dla 289 kontrahentów (17,3%), przyznano w 2011 r.

W okresie objętym kontrolą: odroczone terminy spłaty należności na kwotę 34.563,2 tys. zł (52,7%) dla 929 kontrahentów (55,8%), rozłożono na raty spłatę należności na kwotę 27.077,2 tys. zł (41,3%) dla 382 kontrahentów (22,9%), na podstawie art. 700 k.c. obniżono czynsz dzierżawny na kwotę 3.973,3 tys. zł (6,0%) dla 355 kontrahentów (21,3%).

(dowód: akta kontroli str. 689-690 - tabela kontroli nr 1g)

3.3. Badaniem objęto 30 największych kwotowo ulg w spłacie należności dotyczących: rozłożenia na raty należności w łącznej kwocie 1.536,9 tys. zł (10 kontrahentów), obniżenia wartości czynszu na podstawie art. 700 k.c. w kwocie 614,8 tys. zł (10 kontrahentów) oraz odroczenia terminu spłaty należności na kwotę 1.871,3 tys. zł (10 kontrahentów). Analiza ww. spraw wykazała że:

a) w zakresie kompletności, prawidłowości udokumentowania i uzasadniania przedkładanych przez kontrahentów wniosków:

- ✓ w odniesieniu do 20 należności na kwotę 3.408,2 tys. zł – wnioski kontrahentów w sprawie rozłożenia należności na raty i odroczenia terminu spłaty zawierały uzasadnienie wraz z dokumentami potwierdzającym przesłanki do zastosowania ulg; w uzasadnieniu wnioskodawcy wskazywali m.in. na: pogorszenie sytuacji płatniczej w stopniu uniemożliwiającym terminową zapłatę należności, niekorzystne warunki klimatyczne (spowodowane suszą, powodzią i deszczami) oraz gospodarcze, będące skutkiem braku zbytu na produkty rolne, wzrostem cen surowców rolnych, opóźnionymi wpływami unijnych dopłat bezpośrednich oraz zdarzeniami losowymi. Zbadane decyzje, jak i porozumienia dotyczące odroczenia płatności i rozłożenia należności na raty, wydane zostały na podstawie kompletnych wniosków z wymaganą dokumentacją;
- ✓ w odniesieniu do 10 należności na kwotę 614,8 tys. zł – wnioski kontrahentów o obniżenie czynszu na podstawie art. 700 k.c. złożone zostały terminowo, ale były niekompletne, jednakże po monitach Oddziału zostały uzupełnione o wymagane dokumenty, stosownie do postanowień zarządzeń Prezesa ANR nr 11/2008 i nr 35/2009, Programu pomocy w 2008 r., 2009 r., 2010 r. i 2011 r. oraz ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o pomocy publicznej. W uzasadnieniach wnioskodawcy wskazywali na straty poniesione wskutek suszy, deszczów nawalnych, powodzi i przymrozków wiosennych. Wyliczenia zwolnień z czynszu w oparciu o art. 700 k.c. były każdorazowo akceptowane przez komisję do udzielania ulg w spłacaniu należności ANR, a także przez Dyrektora Oddziału i jego Zastępcę. W badanych przypadkach wysokość obniżenia czynszu nie przekroczyła 80% kwoty obniżenia dochodu²¹. Respektowano

²¹ Wykazanego w opiniach Wojewody Dolnośląskiego dotyczących zakresu i wysokości oszacowanych przez komisję ds. szacowania strat.

wymóg przekroczenia w gospodarstwie kontrahenta poziomu 30% strat (obniżki plonów), wynikłych wskutek ww. klęsk atmosferycznych.

(dowód: akta kontroli str. 2450-2566 zestawienie dot. badanych 10 wniosków o obniżenie czynszu w trybie art. 700 k.c., wraz z dokumentacją, str. 2567-2715 - zestawienie dot. badanych 10 wniosków o rozłożeniu na raty wraz z dokumentacją, str. od 2716-2814 zestawienie dot. badanych 10 wniosków związanych z prolongatami terminów płatności rat wraz z dokumentacją)

b) Oddział stosował następujące formy zabezpieczeń odzyskania należności od dłużników, którym udzielono ulg w spłacie należności:

- ✓ w przypadku spłat ratałnych należności (warunki określano w porozumieniach zawartych z kontrahentami) oprócz ustanowionych wcześniej zabezpieczeń (hipotek), wynikających z umów dzierżawy i sprzedaży mienia Zasobu WRSP, Oddział dodatkowo wzmacniał zabezpieczenia m.in. poprzez dysponowanie rachunkiem bankowym, weksle in blanco i weksle poręczone;
- ✓ w przypadku decyzji o odroczeniu spłaty należności Oddział nie stosował żadnych form zabezpieczeń prolongowanych należności z uwagi na krótki okres odroczenia spłaty rat, wynoszący od 2 tygodni do 5 miesięcy, liczony od daty płatności następnej raty. Oprocentowanie za odroczenie spłaty liczone było według stopy referencyjnej, ustalonej przez Unię Europejską.

(dowód: akta kontroli str. 2567-2715 - zestawienie dot. badanych 10 wniosków o rozłożeniu na raty wraz z dokumentacją, str. 2716-2814 zestawienie dot. badanych 10 wniosków związanych z prolongatami terminów płatności rat wraz z dokumentacją)

c) w zakresie rozpatrywania przez Oddział wniosków dotyczących ulg w spłacie należności: 28 wniosków zostało rozpatrzonych i zaopiniowanych pozytywnie przez komisje do udzielania ulg w spłacie należności ANR, w składzie których znajdowali się wyłącznie pracownicy Oddziału, w tym m.in. pracownicy Sekcji FK, Gospodarowania Zasobem oraz Sekcji WIN. Protokoły z posiedzeń tych komisji podpisywane były przez co najmniej 3 osoby, w tym przewodniczącego i dwóch członków, które zatwierdzał Dyrektor lub Zastępca Dyrektora Oddziału.

(dowód: akta kontroli str. 2450-2566 zestawienie dot. badanych 10 wniosków o obniżenie czynszu w trybie art. 700 kc, wraz z dokumentacją, str. 2567-2715 - zestawienie dot. badanych 10 wniosków o rozłożeniu na raty wraz z dokumentacją, str. od 2716-2814 zestawienie dot. badanych 10 wniosków związanych z prolongatami terminów płatności rat wraz z dokumentacją, str. 2484-2518 - karty do protokołu Komisji, str. 2570-2574 - Wniosek z dokumentacją kontrahenta bez udziału Komisji ds. udzielania ulg)

W wyniku analizy wskazanej wyżej próby ulg w spłacie należności ustalono, iż:

- ✓ należności Oddziału w kwocie 1.871,3 tys. zł, z płatnością prolongowaną od 2 tygodni do 4 miesięcy (od daty przypadającej do spłaty), spłacone zostały w całości i w terminie (dotyczy 10 kontrahentów);
- ✓ należności w kwocie 1.536,9 tys. zł, z płatnościami²² rozłożonymi na raty, w części wynoszącej 517,9 tys. zł (33,7%) spłacone zostały w całości (4 kontrahentów), natomiast pozostała kwota tych należności spłacana była przez 6 kontrahentów zgodnie z warunkami porozumień;
- ✓ należności w łącznej kwocie 614,8 tys. zł, obniżone w trybie art. 700 k.c., spłacone zostały w prolongowanych terminach.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w przedstawionym wyżej zakresie, dotyczącym stosowania ulg w spłacie należności, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

[1] W przypadku 8 spraw (dotyczących należności na łączną kwotę 1.335.872,90 zł), wnioski o udzielenie ulgi w spłacie należności nie były składane na wymaganym wzorze, stanowiącym załącznik nr 1 do wytycznych Prezesa ANR z dnia 22 marca 2011 r.

Na powyższą okoliczności Jan Teuerle, Kierownik Sekcji WIN stwierdził, iż Oddział stosuje wzory wniosków fakultatywnie. W przypadku gdy rolnicy-kontrahenci składają wnioski nie używając formularzy ANR, a przedstawiają informacje niezbędne do podjęcia decyzji, Oddział nie nakazuje ich przepisywania.

[2] W przypadku 2 spraw (dotyczących należności na łączną kwotę 216.598,25 zł), komisja ds. rozpatrywania wniosków dzierżawców w sprawie obniżenia czynszu dzierżawnego na

²² Na okres rozłożenia spłaty w miesięcznych ratach do płatności w 5 rocznych ratach, jednocześnie przy jednorazowej wpłacie 20% zaległości.

podstawie art. 700 k.c., prowadziła postępowanie wyjaśniające w składzie 2-osobowym, w sytuacji gdy zgodnie z postanowieniami § 3 zarządzenia Dyrektora Oddziału nr 5/08 z dnia 23 kwietnia 2008 r.²³, winna obradować w składzie minimum 3-osobowym. Jan Teuerle, Kierownik Sekcji WIN stwierdził na tę okoliczność, iż Dyrektor Oddziału jako osoba decydująca uznał, iż postępowanie wyjaśniające komisji w zmniejszonym składzie jest wystarczające i na podstawie protokołu z jej posiedzenia podjął stosowną decyzję.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Oddziału w obszarze dotyczącym udzielenia ulg w spłacie należności.

4. Umarzanie należności

4.1. Zasady, tryb postępowania oraz warunki dotyczące umarzania należności określone zostały wytycznymi Prezesa ANR z dnia 15 września 2003 r. i z dnia 22 marca 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 527-542, 543-570 - Wytyczne Prezesa ANR z 15 września 2003 r. i 22 marca 2011 r. w sprawie zasad stosowania, odraczania, rozkładania na raty i umarzania należności)

4.2. W badanym okresie Oddział umorzył należności dla łącznie 21.604 kontrahentów na kwotę 4.958,2 tys. zł, w tym m.in. z tytułu:

- ✓ sprzedaży mienia dla 677 nabywców (3,1%) na kwotę 1.170,6 tys. zł (23,6%),
- ✓ dzierżawy mienia dla 19.449 dzierżawców (90,0%) na kwotę 2.427,7 tys. zł (48,9%),
- ✓ bezumownego korzystania z mienia przez 675 podmiotów użytkujących grunty Oddziału bez tytułu prawnego (3,1%) na kwotę 25,5 tys. zł (0,5%).

W badanym okresie największą kwotę należności umorzono w 2011 r., tj. w sumie 1.781,2 tys. zł (35,9%) dla 3.690 kontrahentów (17,1%), oraz w 2012 r., tj. w sumie 1.477,6 tys. zł (29,8%) dla 3.177 kontrahentów (14,7%). Najmniej umorzeń dokonano w 2010 r., tj. w sumie 276,5 tys. zł (5,6%) dla 3.532 kontrahentów (16,3%).

W 2012 r., kierując się szczególnymi względami społecznymi, przewidzianymi w § 2 ust. 4 rozporządzenia z dnia 19 listopada 2009 r., Oddział dokonał na rzecz samorządu terytorialnego umorzenia 3 należności na łączną kwotę 1.002,1 tys. zł (67,8% umorzonych w 2012 r. należności).

(dowód: akta kontroli str. 2815-2816 - tabela kontroli 1h, str. 3000-3036 - przykładowe wnioski o umorzenie powyżej 100,0 tys. zł)

Powyższych umorzeń Oddział dokonał na podstawie:

- a) programów pomocy ustanowionych w oparciu o uchwały Rady Ministrów: nr 87/2010 z 1 czerwca 2010 r. (powódź, osunięcie się ziemi, huragan), nr 133/2011 z 26 lipca 2011 r. (powódź, huragan, deszcz nawalny, przymrozki wiosenne), nr 43/2012 z 3 kwietnia 2012 r. (powódź, ujemne skutki przezimowania) – łącznie 2.018,8 tys. zł,
- b) porozumień zawartych przez Oddział z kontrahentami w sprawie restrukturyzacji spłaty należności, zawieranych stosownie do wytycznych Prezesa ANR z 15 września 2003 r. i z 22 marca 2011 r. – łącznie 769,4 tys. zł,
- c) rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 1 sierpnia 2003 r., 19 listopada 2009 r. i 28 września 2010 r. w sprawie szczegółowych przesłanek odraczania, rozłożenia na raty lub umarzania należności ANR oraz trybu postępowania w tych sprawach oraz na podstawie prawomocnych wyroków sądowych – łącznie 2.170,0 tys. zł.

(dowód: str. 2816 - dane dotyczące podstaw umorzeń należności w latach 2008-2013 i półrocze)

Według stanu na 30 czerwca 2013 r. zaległości kontrahentów, dotyczące kwot powyżej 100 tys. zł (263 umowy), obejmowały w sumie kwotę 149.462,7 tys. zł, z czego 78.139,3 tys. zł (52,3%) stanowiły odsetki. Z ww. kwoty zadłużenia:

- ✓ 11.500,9 tys. zł (20 umów), tj. 7,7% ww. należności, było na etapie postępowania egzekucyjnego i komorniczego,
- ✓ 67.591,4 tys. zł (90 umów), tj. 45,2%, stanowiły należności stracone - w stosunku do których postępowania egzekucyjne było nieskuteczne (postępowanie egzekucyjne zostało umorzone przez komornika),

²³ W sprawie rozpatrywania wniosków dzierżawców dotyczących obniżenia czynszu dzierżawnego na podstawie art. 700 k.c. Skład osobowy zmieniany był m.in. zarządzeniem nr 19/8 z dnia 1 października 2008 r., 19/2009 z dnia 5 maja 2009 r.

- ✓ 13.636,6 tys. zł (38 umów), tj. 9,1% należności, znajdowało się na etapie wezwań do zapłaty,
- ✓ 8.445,0 tys. zł (19 umów), tj. 5,7% należności, było na etapie postępowań sądowych.
(dowód: akta kontroli str. 2815 - tabela kontroli, str. 2215-2275 - rozliczenie należności w Systemie WN powyżej 100,0 tys. zł)

4.3. Analiza 10 decyzji Dyrektora Oddziału, przyznających ulgi w spłacie czynszu dzierżawnego za lata 2010-2012, potwierdziła prawidłowość umorzenia należności w łącznej kwocie 784,4 tys. zł, stosownie do procedur określonych w programach pomocy²⁴. Wnioskodawcy w sposób prawidłowy dokumentowali spełnienie warunków uzasadniających umorzenie należności²⁵. Dyrektor Oddziału wydając decyzję o umorzeniu, posiłkował się opiniami komisji ds. udzielania ulg w spłacaniu należności ANR, składającej się z pracowników Oddziału.

(dowód: akta kontroli str. 2818-3036 - Zestawienie z badanych 10 umorzonych należności wraz z zał. dokumentacją kontrahentów)

4.4 Oddział, stosownie do art. 35 b ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości²⁶ oraz polityki rachunkowości Zasobu WRSP, dokonywał odpisów aktualizujących²⁷ należności, w tym m.in. przewidzianych do umorzenia lub obniżenia. Odpisy te były aktualizowane o oszacowane ewentualne skutki przyszłych decyzji o obniżeniu należności roku sprawozdawczego w trybie art. 700 k.c. (tylko tego typu odnotowano w Oddziale), które nie zostały podjęte przed sporządzeniem rocznego sprawozdania finansowego (naliczenie memoriałowe). Odpisy aktualizujące wartość należności dokonywane były z podziałem na należność główną (powiększoną o zasądzone koszty postępowania sądowego) i należności finansowe z tytułu oprocentowania i odsetek za zwłokę. Odpisy aktualizujące wartość należności Oddział zaliczał odpowiednio do: pozostałych kosztów operacyjnych i kosztów finansowych.

W okresie objętym kontrolą Oddział dokonywał odpisów aktualizujących w pełnej wysokości dla należności na drodze postępowania sądowego, należności z tytułu bezumownego korzystania oraz wieczystego użytkowania, a także należności od dłużników postawionych w stan upadłości. Odpisy aktualizujące pozostałe należności (wyłączając należności niewymagalne z tytułu sprzedaży nieruchomości z rozłożeniem ceny sprzedaży na raty oraz naliczonego memoriałowo oprocentowania od tych należności) dokonywane były grupowo, oddzielnie dla dwóch grup należności: a). należności bieżących, tj. niewymagalnych oraz takich, których wymagalność powstała w bieżącym roku, b). należności zaległych, tj. takich których wymagalność powstała w latach poprzednich. Wysokość tych odpisów ustalana była w oparciu o wskaźnik odpisu obliczany przy zastosowaniu formuły: 100 minus wskaźnik należności spłaconych uzyskany z raportu nW01 oddzielnie dla dwóch ww. grup należności. Umarzane należności ujmowane były w ewidencji finansowo-księgowej na odpowiednich kontach kosztowych, tj. kosztów operacyjnych (należności główne), finansowych (oprocentowanie i odsetki) oraz na kontach odpisów aktualizujących należności. Przed umorzeniem należności w urządzeniach księgowych na wskazanych kontach występowały odpowiednie zapisy odnośnie umarzanych w okresie późniejszym należności stosownie do art. 35 b ustawy o rachunkowości. W badanym okresie stan odpisów aktualizujących wzrósł z kwoty 121.004,0 tys. zł na 1 stycznia 2008 r. do kwoty 178.750,0 zł na 31 grudnia 2012 r., tj. o 14,8%.

(dowód: akta kontroli str. 677-683 - tabela należności - odpisy aktualizujące wg kont analitycznych, str. 2342-2367 - wydruki z ewidencji księgowej odpisów aktualizujących należności - obroty i salda kont analitycznych, str. 675- 676 - tabele kontroli 1 a i b, str. 2368-2449 - wyciągi z planu kont i polityki rachunkowości Zasobu)

4.5. W przypadku czynszów dzierżawnych wartość umarzanych/obniżanych należności określana była na podstawie „tabel pomocniczych do wyliczeń zwolnienia z czynszu w oparciu o art. 700 k.c.”, a dla innych należności (m.in. z tytułu zakupu lokali mieszkalnych,

²⁴ Dotyczy Programów pomocy z 2010 r., 2011 r. i 2012 r. umarzał czynsze dzierżawne wskutek klęski powodzi, deszczów nawalnych i przymrozków.

²⁵ Wnioskodawcy składali m.in. wniosek z uzasadnieniem, protokół komisji powołanej przez Wojewodę Dolnośląskiego szacującej straty, opinię Wojewody określającą zakres i wysokość oszacowanych przez komisję strat, oświadczenia o: uzyskaniu odszkodowań z tytułu ubezpieczeń upraw, pomocy z programów pomocowych dla rodzin rolniczych.

²⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.

²⁷ Odpis aktualizujący to rezerwy utworzone w ciężar kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych (w zależności od rodzaju należności) w związku z ryzykiem ich nieregulowania przez kontrahenta.

wykupu majątku, odszkodowań) w oparciu o zapisy księgowe w systemach finansowo-księgowych (FIX) i windykacji należności (WN) Oddziału.

(dowód: akta kontroli str. 2368-2449 – wyciągi z planu kont i polityki rachunkowości Zasobu, str. 3160 - Notatka z 12 września 2013 r.)

4.6. Umorzone/obniżone należności spisywane były z ksiąg rachunkowych:

- ✓ w miesiącu podjęcia decyzji o umorzeniu należności za dany rok finansowy,
- ✓ w dacie 31 grudnia danego roku finansowego, gdy decyzja o umorzeniu należności została podjęta w roku następnym, a dotyczyła należności naliczonych memoriałowo do danego roku.

(dowód: akta kontroli str. 2368-2449 - wyciągi z planu kont i polityki rachunkowości Zasobu, str. 3160 - Notatka z 12 września 2013 r.)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w zakresie umarzania należności nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Oddziału w obszarze dotyczącym umarzania należności.

5. Prowadzenie ksiąg rachunkowych i sporządzanie sprawozdawczości w zakresie należności

Opis stanu
faktycznego

5.1. W latach 2008-2013 Prezes ANR wydawał corocznie zarządzenia w sprawie zasad (polityki) rachunkowości w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu WRSP oraz w sprawie zasad rachunkowości ANR. Należności związane z gospodarowaniem mieniem Zasobu WRSP, stanowiące w badanym okresie 99,99% należności Oddziału, ewidencjonowane były w księgach rachunkowych zgodnie z obowiązującym w Oddziale zakładowym planem kont oraz przyjętą polityką rachunkowości, tj. na kontach 215 i 216, z analityką w 2008 r. do trzech poziomów (według: wymagalności, form gospodarowania mieniem i kontrahentów), a od 2009 r. do pięciu poziomów (według: wymagalności, form zagospodarowania mienia, rodzaju należności, rodzaju podmiotu, kontrahentów).

(dowód: akta kontroli str. 2368-2449 - wyciągi z planu kont i polityki rachunkowości Zasobu, str. 675-676, 684 - tabele od 1a do 1c i 1 e, str. 677-683 - wyciąg należności brutto zaewidencjonowanych na kontach 215, 216)

5.2. Sprawozdania finansowe z działalności Oddziału za lata 2008-2012, obejmujące należności, w tym przeterminowane, tj. sprawozdania: F-01 – o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz nakładach na środki trwałe, F-02 – bilans i rachunek zysków i strat, Rb-N – o stanie należności oraz wybranych aktywach finansowych, odzwierciedlały dane ujęte w księgach rachunkowych Oddziału. Sprawozdania Rb-N sporządzane były zgodnie z § 12 ust. 1 załącznika nr 9 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych²⁸ (wcześniej § 9 ust. 1 załącznika nr 6 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 26 czerwca 2006 r. w ww. sprawie²⁹).

(dowód: akta kontroli str. 2032 - Sprawozdania finansowe z działalności Oddziału za lata 2008-2012, sprawozdania Rb-N o stanie należności za lata 2008-2012.)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdawczości dotyczących należności nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Oddziału dotyczącą prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdawczości w zakresie należności.

6. System nadzoru i kontroli w zakresie zarządzania należnościami

Opis stanu
faktycznego

System działań mających zapewnić skuteczną i prawidłową realizację zadań w zakresie odzyskiwania należności w Oddziale opracowano w oparciu o zarządzenia Prezesa ANR w sprawie zasad dochodzenia należności ANR z tytułu rozdysponowania mienia Zasobu

²⁸ Dz. U. Nr 43, poz. 247.

²⁹ Dz. U. Nr 113, poz. 770.

WRSP, a także na podstawie zarządzeń wewnętrznych Dyrektora Oddziału, wydawanych w latach 2008-2013. Zagadnienia związane z ustalaniem należności, monitorowaniem ich spłaty i windykacją ujęto także w regulaminie kontroli zarządczej w ANR. Oddział na bieżąco monitorował realizację zadań w zakresie windykacji należności, zapobiegania powstawaniu należności zaległych, udzielania ulg w spłacie należności oraz ich umarzania.

(dowód: akta kontroli str. 321-372 Instrukcja windykacji należności, str. 373-461 - Zarządzenie Prezesa ANR z dnia 25.04.2013 r., 462-481 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 8/08 z dnia 12.05.2008 r., str. 482-501 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 15/09 z dnia 05.05.2009r., str. 502 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 16/2009 z dnia 05.05.2009, str. 503 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 13/2011 z dnia 21.07.2011 r., str. 504-524 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 13/2013 z dnia 01.03.2013 r., str. 525 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 14/2013 z dnia 01.03.2013 r., str. 526 - Zarządzenie Dyrektora Oddziału nr 15/2013 z dnia 01.03.2013 r., str. 1197-2020 - Zarządzenie nr 34/10 Prezesa ANR odnośnie regulaminu kontroli zarządczej z dnia 23.12.2010 r.)

W badanym okresie sprawy związane z monitorowaniem należności, ich windykacją, stosowaniem ulg w spłacie, zbywaniem i umarzaniem, a także prowadzeniem ksiąg rachunkowych i sporządzaniem sprawozdań w zakresie należności nie były przedmiotem kontroli przez Biuro Prezesa ANR. Niemniej jednak w badanym okresie w Oddziale przeprowadzano wewnętrzne kontrole, dotyczące zagadnień finansowo-księgowych i windykacji należności, realizowane na podstawie harmonogramów zatwierdzonych przez Dyrektora Oddziału. Kontrole te dotyczyły przestrzegania obowiązujących przepisów prawa i procedur, a wnioski i rekomendacje z nich wypływające były przedstawiane, analizowane i wdrażane w Oddziale.

(dowód: akta kontroli str. 1076-1081 - Rejestr kontroli, str. 1082-1087 - Harmonogram kontroli na rok 2008, 2009, 2010 i 2011, str. 1088-1180 - Protokoły i wyjaśnienia z kontroli wewnętrznych)

W badanym okresie do Oddziału wpłynęły 4 skargi dotyczące windykacji należności, niemniej jednak nie dotyczyły one bezpośrednio pracowników Oddziału. Analiza skarg wykazała, iż zostały one rozpatrzone rzetelnie w sposób gwarantujący ochronę osób je wnoszących.

(dowód: akta kontroli str. 1038-1075 - Rejestr skarg za lata 2008-2012 i skargi z odpowiedziami Oddziału dotyczące przedmiotu kontroli)

W 2007 r. Najwyższa Izba Kontroli skontrolowała Oddział w zakresie sprzedaży i wydzierżawiania nieruchomości rolnych Zasobu WRSP w latach 2004-2006. W wyniku tej kontroli pod adresem Dyrektora Oddziału wnioskowano m.in. o:

- zapewnienie przestrzegania procedur postępowania przy sprzedaży i wydzierżawianiu nieruchomości rolnych Zasobu wprowadzonych przez Prezesa ANR;
- podjęcie działań zapewniających terminowe składanie przez nabywców i dzierżawców nieruchomości rolnych Zasobu ustalonych zabezpieczeń wykonania zawartych umów;
- zapewnienie rzetelnego sporządzania sprawozdań W-1 i W-2, generowanych przez system windykacji należności (WN).

Przeprowadzone w ramach niniejszej kontroli badania potwierdziły realizację ww. wniosków pokontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 1181-1188 - wystąpienie pokontrolne, str. 1189-1191 - pismo do pracowników dotyczące realizacji wniosków pokontrolnych, str. 1192-1196 - pismo w sprawie realizacji wniosków pokontrolnych)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Oddziału w zakresie nadzoru i kontroli w przedmiocie wprowadzenia systemu nadzoru i kontroli w sferze związanej z zarządzaniem należnościami nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Oddziału dotyczącą systemu nadzoru i kontroli w zakresie zarządzania należnościami.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁰, wnosi o:

³⁰ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

1. Podejmowanie czynności przedwinydacyjnych w terminach wskazanych w zarządzeniu Prezesa ANR z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad dochodzenia należności ANR z tytułu rozdysponowania mienia Zasobu WRSP.
2. Zapewnienie obradowania komisji ds. stosowania ulg w spłacie należności w składach określonych zarządzeniami Dyrektora Oddziału.
3. Podjęcie działań w celu upowszechnienia stosowania przez kontrahentów ANR, ubiegających się o otrzymanie ulg w spłatach należności, druków zalecanych przez Prezesa ANR w wytycznych z dnia 22 marca 2011 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

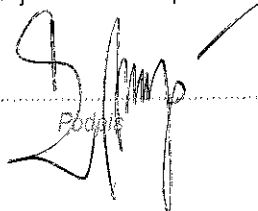
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

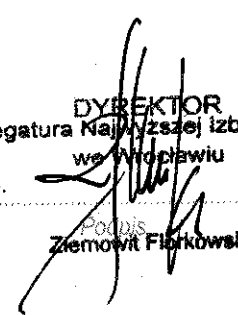
Wrocław, dnia 31 października 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontroler:

Krystyna Knop
Główny specjalista kontroli państwowej

Podpis

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
we Wrocławiu
z up.
Podpis
Ziemowit Fiałkowski